

Kohtuuttoman etuuden takaisinsaanti

OT00BE27 Insolvenssioikeus

ON-työ

Laatija:

Erica Rajalin

26.05.2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Insolvenssioikeus

Tekijä: Erica Rajalin

Otsikko: Kohtuuttoman etuuden takaisinsaanti

Ohjaaja: Tuomas Hupli

Sivumäärä: VI + 24 sivua

Päivämäärä: 26.05.2026

Tutkielma rakentui kohtuuttoman etuuden takaisinsaannin lainsäädännöllisen, sekä oikeuskäytännöllisen aineiston pohjalle. Kohtuuttomalla etuudella tutkielmassa tarkoitetaan palkan kaltaista vastiketta, joka on ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön nähden. Kansallisen lainsäädännön näkökulmasta keskityttiin erityisesti takaisinsaantilakiin (758/1991), työsopimuslakiin (55/2001), sekä palkkaturvalakiin (866/1998). Notariryssä sivuttiin kansallisen materiaalin lisäksi pohjoismaalaista, EU-oikeudellista, sekä kansainvälistä sääntelyä. Tutkielma keskittyi erityisesti perinteisten työsuhteiden tarkasteluun, mutta paikoitellen myös yhtiöoikeudellisia aspektejä tuotiin esiin.

Tutkimusmenetelmänä tutkielmassa oli lainopillinen eli oikeusdogmaattinen menetelmä, jolla pyrittiin systematisoimaan oikeudentilaa ja tarjoamaan punnintakannanottoja, sekä uusia tarkastelunäkökuilua tulevaisuuden lainsäädäntötyölle. Lisäksi tutkielmassa hyödynnettiin oikeusvertailevaa tutkimusmenetelmää, verrattaessa pohjoismaalaista, kansainvälistä, sekä EU-oikeudellista sääntelyä kansalliseen sääntelyyn.

Tutkimuksen kohteena oli erityisesti se, miten kohtuuttoman etuuden takaisinsaannin sääntely ilmenee kansallisesti nykyisessä oikeudentilassa, sekä kuinka kohtuutonta etuutta arvioidaan tai tulisi arvioida. Tutkielmassa perehdyttiin myös kohtuuttoman etuuden näkökulmasta palkkaturvajärjestelmään. Oikeuskäytännöllisesti keskityttiin erityisesti KKO:n ratkaisuun 2019:60, jossa ilmeni tutkielmassa esiin tuodut kohtuullisuusarvioinnin elementit.

Tutkimustuloksina ilmeni, että lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö nykyisellään on aihepiirin osalta suhteellisen vahvalla pohjalla ja rakentunut yhtenäiselle pohjoismaalaiselle lainsäädäntötyölle. Oikeuskäytännön kautta kohtuullisuuden arviointikriteeristö on suhteellisen vakiintunutta. Kohtuullisuutta pohdittaessa arvioidaan esimerkiksi ajankohdallisia, sekä huomioitava määrän aspektejä. Tapauskohtaisesti voidaan huomioida erityispiirteitä, joita voi liittyä esimerkiksi erilaisiin työnteon luonteisiin.

Tutkielmassa perehdyttiin ratkaisuun KHO 2025:41, joka kohtuullisuusarvioinnin näkökulmasta voisi tulla hyödynnettäväksi myös tulevaisuudessa arviointikriteerien mahdollisessa päivitystarpeessa. Tutkielmasta jäi avoimeksi kohtuuttoman etuuden valvonta maksukyvyttömyysjärjestelyissä, sekä miten erilaiset työnteon ja palkkauksen muodot huomioidaan kohtuullisuusarvioinnissa. Tulevaisuudessa kasvavissa määrin voi lisääntyä erilaiset työnteon muodot, jonka vuoksi voi olla tarpeen kehittää arviointikriteeristöä kokonaisuudessaan vastaamaan muuttuvan maailman tarpeisiin.

Avainsanat: takaisinsaanti, kohtuuton etuus, kohtuullisuusarviointi, peräyttäminen, lainoppi

Sisällys

Kohtuuttoman etuuden takaisinsaanti	I
Lähteet	IV
Lyhenteet	VI
1 Johdanto	1
1.1 Kohtuuton etuus	1
1.2 Tutkimuskysymys, -tehtävä ja -menetelmät.....	4
1.3 Tutkielman rakenne	5
2 Tutkielman arvioinnin lähtökohdat	7
2.1 Kohtuullisen etuuden arviointi	7
2.2 Maksukykyarvio	9
2.3 Pohjoismainen ja EU-oikeudellinen sääntely.....	10
3 Palkkaturvajärjestelmä kohtuuttoman etuuden näkökulmasta.....	12
4 Kohtuullisuusarviointi.....	14
4.1 Ajankohta	14
4.2 Huomioitava määrä.....	15
5 KKO 2019:60	18
5.1 Tapauksen eteneminen tuomioistuimissa	18
5.2 Ratkaisun arviointi.....	21
6 Johtopäätökset	23

Lähteet

Kirjallisuus

- Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsingin yliopisto 2011.
- Huhanantti, Peter, Kohtuuttoman etuuden peräyttäminen konkurssipesään oikeuskäytännön valossa. Defensor Legis N:o 3/2016, s. 345–363.
- Husa, Jaakko, Oikeusvertailun metodit globalisoituvassa maailmassa. Lakimies 7–8/2017, s. 1088–1102.
- Kaisto, Janne, Oikeustoimen peräyttämisestä konkurssitakaisinsaannissa. Helsingin yliopisto 2006.
- Koskinen, Seppo, Oikeus kohtuulliseen korvaukseen, palkkaan tai palkkioon. Edilex 2012/2, 1–25.
- Koulu, Risto, Konkurssioikeus. 2., uudistettu painos. Talentum 2009.
- Linna, Tuula, Prosessioikeuden oppikirja. 3., uudistettu painos. Alma Insights 2025.
- Niemi, Marja-Leena, Luotto-oikeus: luottotyypit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Talentum 2014.
- Ruohonen, Janne, Maksukykytesti osakeyhtiön voitonjaon yhteydessä. Lakimies 5/2012, s. 777–781.
- Tuomisto, Jarmo, Kohtuuttoman etuuden peräyttäminen takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 7 §:n mukaan. Oikeustieto 2/1996.
- Tuomisto, Jarmo, Takaisinsaanti. 4., uudistettu painos. Alma Talent 2021.

Virallislähteet

- HE 102/1990 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi.
- HE 104/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle palkkaturvalaiksi.
- ILO 173/1992 Työntekijöiden saatavien turvaaminen työntajan maksukyvyttömyystapauksessa

Oikeustapaukset

KHO 2025:41

KKO 2019:60

KKO 1996:148

Medialähteet

Tilastokeskus. Kuluttajien luottamusindikaattori (Kuvio 1). Viitattu 22.04.2026a.

<https://stat.fi/fi/tilasto/kbar>

Tilastokeskus. Vireille pannut konkurssit (Kuvio 2). Viitattu 22.04.2026b.

<https://stat.fi/fi/tilasto/kony>

Muut lähteet

Konkurssipesän nopeutettu palkkaturvamenettely. KEHA-keskus. Viitattu 18.04.2026.

[https://www.keha-keskus.fi/palkkaturva/konkurssipesän-nopeutettu-palkkaturvamenettely](https://www.keha-keskus.fi/palkkaturva/konkurssipesan-nopeutettu-palkkaturvamenettely)

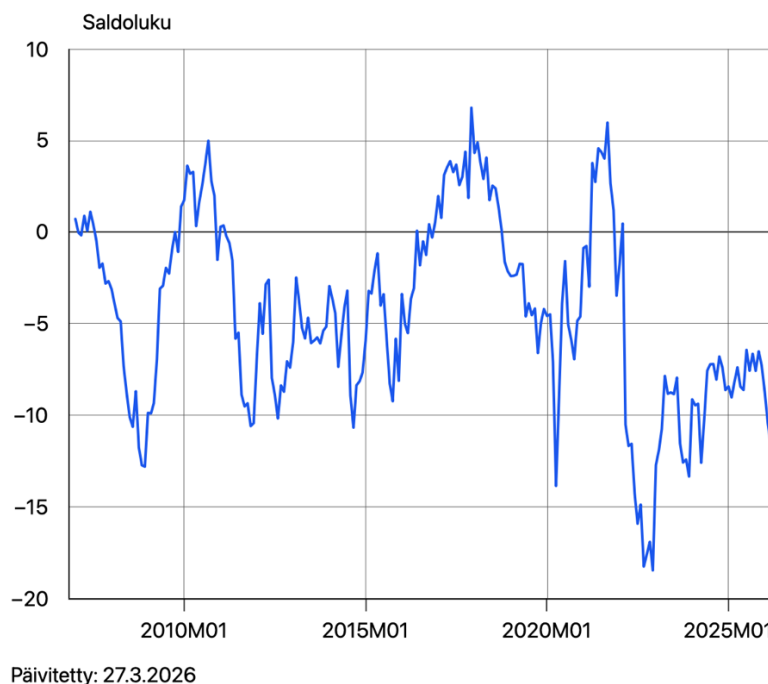
Lyhenteet

EU	Euroopan unioni
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
KEHA-keskus	Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
Maksukyvyttömyysasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (2015/848/EU)
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
PTL	Palkkaturvalaki (866/1998)
TakSL	Laki takaisinsaannista konkurssipesään ("Takaisinsaantilaki", 758/1991)
TSL	Työsopimuslaki (55/2001)

1 Johdanto

1.1 Kohtuuton etuus

Globaalisti viime vuosina on eletty nopeasti muuttuvien suhdanteiden ja taloudellisen epävarmuuden aikaa, jonka myötä myös konkurssit¹ ja irtisanomiset ovat lisääntyneet huomattavasti ja vastaavasti talouskasvu ja työllisyyden määrä on laskenut. Suhdanteisiin on vaikuttanut vahvasti maailmantilanne, kuten poliittinen ilmapiiri, sekä Covid-19 pandemia. Kuviossa 1 voidaan huomata kuluttajien luottamusindikaattorin muutokset 2000-luvun alusta nykyhetkeen. Voidaan sen perusteella tulkita, että yleinen luottamus ja odotukset niin omaa henkilökohtaista, kuin kansallista taloutta kohtaan ovat selkeästi laskeneet, vaikkakin vaihtelua on ilmennyt paikoitellen koko tarkastelujakson aikana.

Kuvio 1. Kuluttajien luottamusindikaattorilla voidaan kuvata kuluttajien arvioita ja odotuksia omasta ja Suomen taloudesta, sekä aikomuksia hankintoihin, säästämiseen, sekä lainanottamiseen. Tilastokeskus 2026a.

Kuviossa 2 ilmenee kasvanut yritysten konkurssien määrä 2000-luvun aikana. Voidaan katsoa, että erityisesti insolvenssioikeudelliset asiat ovat korostuneen merkityksellisiä nykyhetkellä, etenkin liittyen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteisiin.

¹ Konkurssilla tarkoitetaan konkurssipesään kuuluvien varojen muuttamista rahaksi, joka käytetään konkurssipesän velkojen saatavien maksuun. Linna 2025, s. 292.

Kuvio 2. Vireille pannut konkurssit 04/2006-03/2026. Tilastokeskus 2026b.

Tutkielman aiheeksi valikoitui kohtuuttoman etuuden takaisinsaanti.² Kohtuuttoman etuuden/vastikkeen on nähty olevan eräänlainen lahjoituksen muoto, sillä itse suoritus eli työpanos ja sen vastasuoritus eli maksettu vastike ovat epäsuhteessa toisiinsa. Kohtuuttoman suuria etuuksia on voitu käyttää esimerkiksi varojen siirtämiseksi turvaan velkojilta.³ TakSL 1 §:ssä tilanteissa, jolloin velallisen omaisuus on luovutettu konkurssiin, voidaan velallisen omaisuutta koskeva oikeustoimi tuomioistuimen päätöksellä määrätä peräytymään konkurssipesään.

Yleisesti takaisinsaantiperusteista säädetään TakSL 5 §:ssä. Sen 1. momentin mukaisesti oikeustoimi peräytyy, mikäli sillä on yksin tai yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella, siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta tai lisätty velkoja velkojien vahingoksi. Edellytyksenä on, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä maksukyvytön tai että oikeustoimi osaltaan johti velallisen maksukyvyttömyyteen. Maksukyvyttömyys tarkoittaa TakSL 4 §:n mukaan sitä, että velallinen muuten kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkoja niiden erääntyessä.

² Takaisinsaannilla yleisesti tarkoitetaan oikeudellista keinoa, jonka avulla velkojat voivat saada heidän oikeuksiaan loukkaavan oikeustoimen peräntymään. Niemi 2014, s. 245.

³ HE 102/1990, s. 27–28.

Lisäksi toisen osapuolen on täytynyt tietää tai olisi pitänyt tietää muun muassa maksukyvyttömyydestä tai oikeustoimen merkityksestä velallisen taloudellisille oloille, sekä seikoista, joiden vuoksi oikeustoimi oli sopimaton.⁴ Kyseisen pykälän 2. momentin mukaan, mikäli oikeustoimessa on ollut osapuolena velallisen läheinen, tämän katsotaan tiedneen 1. momentin mukaisesti seikoista, jollei saateta todennäköiseksi, ettei hän tiennyt, eikä hänen olisi pitänyt tietää. 3. momentin mukaan, jos oikeustoimi on tehty 5 vuotta ennen määräpäivää, se peräytyy ainoastaan, mikäli velallisen läheinen on ollut osapuolena. TakSL 1:2.1:n mukaisesti määräpäivällä tarkoitetaan päivää, jolloin konkurssihakemus tehtiin tuomioistuimelle. Mikäli hakemuksia on ollut samanaikaisesti vireillä useita, määräpäivänä pidetään päivää, jolloin ensiksi vireille pantu hakemus tehtiin.

Kohtuuttoman etuuden peräytymisestä säädetään TakSL 7 §:ssä, jonka mukaan palkan, palkkion tai muun niihin rinnastettavan etuuden maksuun sovelletaan kyseisen lain 6.1 §:n säännöksiä lahjan peräyttämistä siltä osin, kuin maksu on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden voidaan pitää kohtuullisena. TakSL 6.1 §:n mukaisesti siis lahja, kuten myös tämän notaarityön tutkimuksen kohteena oleva kohtuuton etu, peräytyy, jos se on täytetty myöhemmin kuin vuosi ennen määräpäivää. Toimi, joka on täytetty tätä aikaisemmin, mutta myöhemmin kuin kolme vuotta ennen määräpäivää, peräytyy, jos se on annettu velallisen läheiselle eikä näytetä, ettei velallinen ollut ylivelkainen eikä lahjan vuoksi tullut ylivelkaiseksi. Ylivelkaisuus tarkoittaa TakSL 4 §:n mukaisesti, että velallisen velat ovat suuremmat kuin hänen varansa.

Kohtuuttoman etuuden takaisinsaanti muodostuu erityisten takaisinsaintiperusteiden pohjalle. Näiden yhteydessä on annettava selvitys velallisen taloudellisesta asemasta, ilman tällaista seuraa peräyttäminen. Erityisten takaisinsaintiperusteiden mukaisten oikeustoimien voidaan katsoa täyttävän vahinkoedellytyksen, sillä niiden katsotaan tyypillisesti olevan velkojia vahingoittavia, mikäli ne tehdään ajankohtana, joka on kriittinen.⁵

Kohtuuttoman etuuden arvioinnin yhteydessä on kuitenkin myös syytä huomioida, että etuuden maksu voi peräytyä myös muista mahdollisista takaisinsaintisäännöksistä johtuvista syistä. On tuotu esiin, että esimerkiksi TakSL 10 §:n mukaisessa tilanteessa voidaan etuus peräyttää, mikäli määrä on pesän varoihin nähden huomattava. Toinen esimerkki on aiemmin esiin nostettu TakSL 5 §:n mukaisissa tilanteissa, joissa kohtuullinenkin etuus voidaan

⁴ Yleinen takaisinsaintiperuste edellyttää siis toisen osapuolen vilpillistä mieltä. Linna 2025, s. 349.

⁵ Linna 2025, s. 349.

peräyttää, mikäli velallinen on ollut maksukyvytön etuuden maksun ajankohtana tai sen seurauksena tullut maksukyvyttömäksi.⁶

1.2 Tutkimuskysymys, -tehtävä ja -menetelmät

Tutkielman päätutkimuskysymyksinä on:

1. miten kohtuuttoman etuuden takaisinsaannista säädetään kansallisessa lainsäädännössä?
2. millä keinoin kohtuuttoman etuuden käsitettä voidaan arvioida?

Alatutkimuskysymyksenä:

1. palkkaturvajärjestelmän toiminta kohtuullisen etuuden näkökulmasta.

Notaarityössä on käytössä pääasiassa oikeusdogmaattinen eli lainopillinen menetelmä. Lainopillisessa menetelmässä tuotetaan tietoa voimassa olevan oikeuden perusteella ja pyritään lisäämään ymmärrystä siitä.⁷ Menetelmän tehtävänä on normien tulkinta ja systematisointi. Näiden lisäksi lainoppi tuottaa myös punnintakannanottoja oikeusperiaatteiden kautta. Lainopissa voidaan myös vertailla kotimaista oikeusjärjestystä muiden maiden kanssa.⁸

Pohjoismaalaisen, EU-oikeudellisen, sekä kansainvälisen lainsäädännön tutkimuksellisenä metodina on hyödynnetty oikeusvertailua, jolla tarkoitetaan vertailua eri lainsäädäntöjen, oikeuskäytäntöjen, sekä oikeusjärjestysten välillä. Oikeusvertailussa voidaan katsoa pyrittävän erilaisin menetelmin löydettyjen erojen ja yhtäläisyyksien selittämiseen.⁹ Oikeusvertailua käytetään tässä notaarityössä vähäisissä määrin, lähinnä täydentämään kansallista lainsäädäntöä ja sen taustaa. Pohjoismaalaisen oikeudellisen aineiston voidaan katsoa olevan keskeistä TakSL tarkastelussa, sillä säännöstöä on valmisteltu pohjoismaisena yhteistyönä ja se on enimmiltä osin yhdenmukaista Ruotsin, Tanskan, sekä Norjan kanssa.¹⁰

⁶ Tuomisto 1996, s. 14.

⁷ Hirvonen 2011, s. 33–35.

⁸ Hirvonen 2011, s. 21–26.

⁹ Husa 2017, s. 1092.

¹⁰ Tuomisto 2021, s. 48–49.

Kansainvälisen oikeuden merkitys korostuu etenkin ILO:n yleissopimuksessa (173/1992) palkkaturvan sääntelyn osalta.

Tutkielman tehtävänä on siis antaa systemaattinen kuvaus oikeudentilasta ja sääntelystä kohtuuttoman etuuden arviointiin ja sen peräyttämiseen liittyen. Tutkielma keskittyy etenkin luonnollisten henkilöiden ja työnantajien välisiin työsuhteisiin. Kuitenkin paikoitellen sivutaan myös yhtiöoikeudelliseen sääntelyyn liittyviä seikkoja kohtuuttoman etuuden arvioinnin kannalta.

1.3 Tutkielman rakenne

Rakenteellisesti tutkielma alkaa johdanto-osiolla, jossa perehdytään tutkielman aiheen perustaan, sekä tutkimusmenetelmään, kysymyksiin ja -tehtäviin. Johdanto-osiossa on pyritty avaamaan tutkimusaiheen valinnan taustaa suhteutettuna kansalliseen ja kansainväliseen oikeudelliseen nykytilaan, sekä maailmantilanteeseen.

Johdanto-osion jälkeen edetään tutkielman arvioinnin lähtökohtiin keskittyvään aihepiiriin. Tässä osiossa on pyritty tarkemmin avaamaan kohtuullisen etuuden arvioinnin käsitettä, sekä siihen liittyviä läheisiä juridisia konsepteja, jotka tukevat kohtuullisen etuuden arviointia, kuten vastikeolettaman, sekä työehtosopimuksen merkitys kohtuullisen etuuden arvioinnin kannalta. Erilaisten työsuhde- ja palkkausmuotojen kannalta perehdytään ratkaisuun KHO 2025:41. Lisäksi osiossa on avattu maksukykyarvion merkitystä velallisen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa. Osiossa myös perehdytään pohjoismaisen ja EU-oikeudellisen sääntelyn lähtökohtiin aihepiiriä koskien. Tässä yhteydessä korostuu etenkin pohjoismaalainen yhtenäinen lainsäädäntövalmistelutyö kohtuuttoman etuuden arviointia koskien.

Tutkielman kolmas osio keskittyy palkkaturvajärjestelmän näkökulmaan kohtuuttoman etuuden kannalta. Osiossa perehdytään ensinnäkin yleisesti palkkaturvajärjestelmän sääntelyyn niin kansallisesti, kuin kansainvälisesti. Toiseksi tuodaan esiin, kuinka myös palkkaturvajärjestelmä voi muuttua aiheettomaksi ja kohtuuttomaksi etuudeksi, mikäli palkkaturvaa on saatu perusteettomasti.

Neljännessä osiossa keskitytään kohtuullisuusarviointiin itsessään. Kohtuullisuusarvioinnin kannalta merkittäviksi nousevat etenkin ajankohta, sekä kohtuullisuuden kannalta

huomioitava määrä. Osiossa käydään myös läpi KKO:n 1996:148 ratkaisu etenkin kohtuullisuusarvioinnissa huomioitavan ajankohdan kannalta.

Viidennessä osiossa käsitellään KKO:n ratkaisua 2019:60, joka koski kuittausta, sen takaisinsaantia konkurssipesään, sekä sovittelua. Ratkaisun käsittelyn jälkeen rakennetaan sen perusteella arviointi hyödyntäen tutkielmassa aiemmin esiin tulleita elementtejä.

Viimeisessä osiossa kootaan yhteen tutkielman johtopäätökset. Johtopäätöksien lisäksi osiossa tuodaan lainsäädäntöön kohdistuvia mahdollisia muutos- tai tarkastelutarpeita, koskien esimerkiksi erilaisten työ- ja palkkausmuotojen huomioimista kohtuullisuuden arvioinnissa, sekä kohtuuttomien etuuksien valvontaa maksukyvyttömyysmenettelyissä.

2 Tutkielman arvioinnin lähtökohdat

2.1 Kohtuullisen etuuden arviointi

Kohtuullisen etuuden arvioinnissa keskeisenä on pidetty suoritettun työn arvoa.¹¹

Työpanoksen ja siitä annetun vastikkeen arvioinnin on katsottu olevan paikoitellen hankalaa. Säännöstä on kuitenkin tarkoitus soveltaa silloin, kuin työpanoksen ja vastikkeen välinen epäsuhta on ilmeinen.¹²

Työn arviointikysymyksen kannalta on TakSL 5 §:n mukaisesti katsottu, että etuuden tulee olla ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden. Tämän vuoksi on katsottu, että vain huomattavan suuret etuuden maksut voidaan peräyttää.¹³ Epäsuhdetta arvioitaessa on katsottu tulevan huomioitavaksi useita tekijöitä esimerkiksi tehtävän erityisluonne tai yrityksen taloudellinen tilanne.¹⁴

Merkittävää kohtuullisen etuuden arvioinnin kannalta on erottelu palkan maksun ja laittoman varojen jaon välillä. Laittomalla varojen jaolla on tarkoitettu etenkin yhtiön omistajajohdolle siirrettyjä rahamääriä, joita ei kirjanpidossa tai verotuksessa ole kirjattu tai ilmoitettu palkaksi ja joilla ei ole liiketaloudellisia perusteita. On katsottu, että kyse on joko-tai tyyppisestä arvioinnista. Myös kohtuuttoman suuren etuuden kohtuuton osa voi myös täyttää laittoman varojen jaon edellytykset.¹⁵

Vastikeolettamalla tarkoitetaan TSL 1:1:n mukaisesti, että työntekijä työsopimuksella sitoutuu henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Oletus on siis, ettei kukaan tee vieraalle työtä ilman vastiketarkoitusta. Olettamaa ei kuitenkaan sovelleta perheenjäseniin, vaan heidän välillään edellytetään, että työsopimuksessa on sovittu palkasta. Vastikkeeksi on katsottu soveltuvan mikä tahansa taloudellista arvoa omaava suoritus tai myös ei-aineellinen korvaus.¹⁶ Vastikeolettama liittyy vahvasti kohtuullisuusarviointiin, sillä kuten tutkielmassa

¹¹ Tuomisto 2021, s. 591.

¹² HE 102/1990, s. 28.

¹³ HE 102/1990, s. 52.

¹⁴ HE 104/1998, s. 9.

¹⁵ Huhnanntti 2016, s. 347–348.

¹⁶ Koskinen 2012, s. 3.

aiemmin on tuotu esiin, kohtuuttoman etuuden on katsottu muodostuvan niin itse työsuorituksesta, kuin siitä saadusta vastikkeesta.

TSL 2:10:n mukaisesti, mikäli työsuhteessa ei tule sovellettavaksi sitova työehtosopimus eikä yleissitova työehtosopimus eivätkä työnantaja ja työntekijä ole sopineet työstä maksettavasta vastikkeesta, on työntekijälle maksettava tekemästään työstä tavanomainen ja kohtuullinen palkka. Palkan tavanomaisuuteen voidaan katsoa vaikuttavan tehdyn työn määrä, luonne, kesto, sekä palkkaus vastaavissa tehtävissä kyseisellä paikkakunnalla, sekä muu mahdollinen työstä saatu vastike. Tavanomaisen ja kohtuullisen palkan määrittelyyn voidaan katsoa olevan hyötyä myös työehtosopimuksesta, joka koskee kyseistä suoritettua työtä. On kuitenkin katsottu, ettei esimerkiksi työnantajan muissa tehtävissä maksamilla palkoilla tai yrityksen yleisellä palkkatasolla ole arvioinnin kannalta merkitystä.¹⁷ Nähdäkseni tavanomaisen ja kohtuullisen palkan määrittelyn voidaan katsoa tarjoavan kehyksen myös kohtuuttoman etuuden kokonaisarvioinnin tarkastelussa. Tällöin voidaan huomioda, mikä on kyseisen työtehtävän kannalta ”normaali” palkka ja mikä taas ylittää tämän.

Vastikkeen kohtuullisuuden arvioinnin kannalta problematiikkaa saattaa nykypäivänä aiheuttaa kasvanut erilaisten työsuhteiden ja palkkausten muodot. Työn teko ei enää rakennu pelkästään ”tavanomaisten” työsopimusten pohjalle, vaan sen rinnalle on muodostunut esimerkiksi provisiopalkkaukselle rakentuneita järjestelmiä. Nämä voivat aiheuttaa ja varmasti aiheuttavatkin ongelmia esimerkiksi juuri tutkielman aiheena olevan kohtuullisen etuuden arvioinnin kannalta. Provisiopalkkauksen osalta on kuitenkin todettu, ettei se saa olla palkkausmuotona kohtuuton, eikä työtä voida pysyvästi teettää niin, ettei se turvaa kohtuullista ja tavanomaista toimeentuloa. Provisiopalkkauksen arvioinnin yhteydessä on katsottu merkityksellistä olevan osapuolten sopimustarkoitus, palkkauksen muut ehdot, pidemmän ajan taloudellisen arvon arviointi, sekä muiden työntekijöiden ansioiden määräytyminen. Tarkastelussa tulee myös huomioda yksilöllinen kyky saavuttaa tavoitteet.¹⁸ Nähdäkseni, myös muissa erityislaatuissa työsuhteissa voi olla tarpeen hyödyntää myös tavanomaisesta poikkeavia arviointikeinoja, mikäli se on tarpeen esimerkiksi yksilön oikeuksien turvaamiseksi.

Erilaisten työsuhdemuotojen kannalta merkittävä ratkaisu on KHO:n 2025:41, joka koski Wolt Oy:n ruokalähettiläiden työsuhdemuotoa. KHO:n arvioitavana katsottiin olevan arvioida:

¹⁷ Koskinen 2012, s. 15.

¹⁸ Koskinen 2012, s. 16–18.

tekivätkö lähetit työtä työsuhteessa vai itsenäisinä yrittäjinä. Tapauksessa katsottiin, että lähettien työ täytti työlle ominaiset elementit TSL 1:1 mukaisesti. Kokonaisarvioinnin perusteella katsottiin lähettien olevan alisteisessa asemassa Wolt Oy:hin nähden esimerkiksi yhtiön valvoessa lähettien työsuoritusta. Ruokalähettiläiden kannalta katsottiin näiden itsenäisyyden olevan osin vain näennäistä ja peittävän todellisen työsuhteen.

Wolt Oy:n tapauksessa, mikäli tulisi kyseeseen kohtuuttoman etuuden arviointi, voitaisiin huomiota kiinnittää samankaltaisiin seikkoihin, joita mainitsin provisiopalkkauksen yhteydessä. Voitaisiin esimerkiksi huomioida ruokalähettiläiden yksilöllinen kyky saavuttaa asetetut tavoitteet kuljetusten suhteen. Toisaalta tulisi huomioida, ettei palkkausmuoto itsessään aiheuttaisi kohtuuttomuutta tai aiheuttaisi eriarvoisuutta muiden työntekijöiden ansioiden määräytymisen kannalta. Tulisi huomioida myös työn erityisluonteen vaikutus. Jää kuitenkin avoimeksi, miten taataan kohtuullinen ja tavanomainen toimeentulo pysyvällä tavalla, kun kuljetusten saanti voi vaihdella yksilöllisten ominaisuuksien, kuten kulkuneuvon, perusteella.

2.2 Maksukykyarvio

Maksukykyarviossa pyritään selvittämään, voidaanko velallista pitää maksukyvyttömänä TakSL 4 §:n mukaisesti. Tällöin velallinen on siis muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkansa niiden erääntyessä.

Velallisen maksukyvyttömyyden arvioinnissa otetaan huomioon velallisen varojen ja velkojen lisäksi myös mahdollisuudet hankkia tuloja ja muuta varallisuutta, sekä saada luottoa.

Maksukykyarviolla on nähty olevan ennustava luonne sen suhteen, voidaanko velallisen olettaa olevan kykenevä maksamaan vastaisuudessa velkansa näiden erääntyessä, mikäli jätetään huomiotta tilapäiset vaihtelut maksuvalmiudessa.¹⁹ Tämä poikkeaa ylivelkaisuudesta, sillä sen on katsottu kuvaavan velallisen tietynhetkistä taloudellista tilaa.²⁰

Yhtiöoikeudellisella tasolla maksukykyä säädetään esimerkiksi OYL 13:2:ssa. Sen mukaisesti osakeyhtiön varoja ei saa jakaa, mikäli jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Eli myös yhtiöoikeudellisesti ennen varojen jakoa tulee suorittaa tietyn tasoinen maksukykyarvio.

¹⁹ Tuomisto 2021, s. 48.

²⁰ HE 102/1990, s. 47.

Tämä voi vaikuttaa siihen, kuinka työnantajana voidaan jakaa esimerkiksi työntekijöille erinäisiä korvauksia. Tästä voi myös aiheutua kohtuuttoman etuuden arvioinnin elementtien aktivoituminen sillä kuten johdanto-osiossa tuotiin ilmi, TakSL 5 §:n mukaisesti oikeustoimen peräytymisen edellytyksenä on, että velallinen oikeustointa tehtäessä oli maksukyvytön tai että se johti velallisen maksukyvyttömyyteen.

On katsottu, että yhtiöoikeudellinen maksukykytesti tulisi tehdä tapauskohtaisen harkinnan mukaisesti. Arvioitavat seikat maksukyvyn varmistamiseksi ja turvaamiseksi vaihtelevat tilannekohtaisesti.²¹

2.3 Pohjoismainen ja EU-oikeudellinen sääntely

Käsitteellisesti maksukyvyttömyyden osalta on pohjoismaiden välillä katsottu olevan yhtenäinen linja. Kuitenkin Norjan lainsäädännössä määritelmän on katsottu edellyttävän myös ylivelkaisuutta, eli maksukyvyttömyys vaatii myös syyllistymisen maksulaiminlyöntiin. Kuitenkin takaisinsaantisäännösten osalta Norjassa on käytetty muita kriteerejä, jotka noudattavat samaa linjaa muiden pohjoismaiden välillä.²²

Yhtenäisellä lainvalmistelutyöllä on kohtuuttoman etuuden arvioinnissa päädytty myös siihen, ettei etuudella rajoituta vain työsuhteesta johtuviin saataviin, vaan se koskee myös esimerkiksi hallituksen jäsenille ja avoimen, sekä kommandiittiyhtiön osakkaille jaettuja palkkioita. Rajausta velallisen läheisiin on aiheuttanut erilaisia säännöksiä maan mukaan. Esimerkiksi Ruotsissa tätä takaisinsaantiperustetta on sovellettu myös muihin kuin velallisen läheisiin, koska oli havaittu, että kohtuuttomia palkkoja oli maksettu myös muille palveluksissa olleille konkurssitilanteissa. Myös TakSL edeltävässä esityksessä ehdotettiin nykyisen 7 §:n säännöksen soveltamista muihin kuin velallisen läheisiin, sillä on havaittu, että tähän on käytetty myös muita kuin velallisen läheisiä.²³ Yritystoiminnan osalta on havaittu myös tulojen jako esimerkiksi verotuksellisista tai muista syistä perheen sisäisesti, niin ettei palkka ole suhteessa yrityksen hyväksi tehtyyn työsuoritukseen.²⁴

EU-tasolla maksukyvyttömyysmenettelyistä on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston maksukyvyttömyysasetuksessa, joka on annettu vuonna 2015. Maksukyvyttömyysasetuksessa

²¹ Ruohonen 2012, s. 780.

²² Tuomisto 2021, s. 49.

²³ HE 102/1990, s. 27–28.

²⁴ HE 104/1998, s. 9.

on sen 13 artiklassa määrätty maksukyvyttömyysmenettelyn vaikutukset työsopimukseen ja työsuhteeseen määräytyvän yksinomaan sen jäsenvaltion lain mukaan, jota kyseiseen työsopimukseen sovelletaan. On kuitenkin huomioitava, että artiklan 2 kohdassa mahdollistetaan sekundäärimenettelyyn oikeutetun jäsenvaltion tuomioistuimelle toimivalta hyväksyä näiden työsopimusten irtisanominen tai muuttaminen huolimatta siitä, että kyseisessä jäsenvaltiossa ei ole aloitettu maksukyvyttömyysmenettelyä.

Maksukyvyttömyysasetuksen artiklan 3 mukaisesti sekundäärimenettelyllä tarkoitetaan alueellista menettelyä, kun maksukyvyttömyyttä koskeva päämenettely on aloitettu. On myös huomioitava asetuksen 34. artikla, jonka mukaisesti, mikäli päämenettelyssä on edellytetty velallisen maksukyvyttömyyttä, ei maksukyvyttömyyttä saada tutkia uudelleen jäsenvaltiossa, jossa maksukyvyttömyyttä koskeva sekundäärimenettely voidaan aloittaa. Nähdäkseni, tämän perusteella kohtuutonta etuutta koskeva oikeudellinen sääntely on siis jätetty EU-oikeudellisesti jäsenvaltiotasolle säädettäväksi.

3 Palkkaturvajärjestelmä kohtuuttoman etuuden näkökulmasta

Työntekijällä on työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa mahdollisuus PTL 1 §:n mukaiseen palkkaturvaan työsuhteesta johtuvien saatavien osalta. Työnantajaa pidetään PTL 6 §:n mukaisesti maksukyvyttömänä, mikäli työnantaja: on asetettu konkurssiin, on todettu kyvyttömäksi maksamaan ulosotossa olevia velkojaan, on laiminlyönyt ajallaan tilittää säädetyt ennakonpidätykset tai maksaa työnantajasuoritukset, ei ole tavoitettavissa tai on lopettanut toimintansa eikä työnantajan varoista pystytä saatavaa maksamaan tai maksukyvyttömyys on muissa verrattavissa tapauksissa palkkaturvaviranomaisen selvästi todettavissa. Valtiolle syntyy palkkaturvan maksusta takautumisoikeus työnantajaa kohtaan.

Nykyään palkkasaataviin ja palkkaturvasaataviin ei sovelleta enää aiemmin voimassa ollutta etuoikeutta. Tämä heikensi työsuhteesta johtuvien saatavien asemaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa, sekä takaisinperittyjen palkkaturvamäärien pienenemistä. Sen seurauksena palkkaturvan kattavuutta parannettiin korottamalla sen enimmäismäärää 1990-luvulla. Huomattavaan palkkaturvamäärien pienenemiseen vaikuttivat kuitenkin myös muun muassa konkurssien määrän väheneminen, sekä yritysten parantunut taloudellinen tilanne.²⁵

Vuoden 1998 palkkaturvalain tavoitteena on ollut ensinnäkin palkkaturvaa koskevien säännösten rakenteellinen ja kielellinen selkeyttäminen. Lailla on pyritty estämään väärinkäytöksiä. On katsottu olleen vaikeaa paljastaa väärinkäytösepäilyjä etenkin, kun työntekijä ja työnantaja ovat toimineet yhteistyössä tai työnantaja on pysytellyt palkkaturvamenettelyissä passiivisena. Päätöksen muodostaminen on tällöin perustunut muiden kuin työntekijän tai työnantajan saamiin tietoihin, jonka vuoksi ehdotettiin palkkaturvaviranomaisen tiedonsaantioikeuksien lisäämistä. Myös palkkaturvan osalta lakiin haluttiin ottaa säännös ehkäisemään kohtuuttomien palkkaturvien maksua.²⁶

PTL 4 §:n mukaisesti palkkaturvana maksetaan saatavat, jotka ovat johtuneet työsuhteesta, sekä joiden peruste ja määrä ovat selvitettyjä. Palkkaturvaa on haettava PTL 5 §:n mukaan kolmen kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. PTL 8 § koskee väärinkäytösten estämistä. Palkkaturvaviranomaisella on sen perusteella perustellusta syystä oikeus evätä palkkaturva tai harkita maksettavan palkkaturvan määrää esimerkiksi, jos työntekijän saatava perustuu sopimukseen tai järjestelyyn, joka on ilmeisesti tehty palkkaturvan saamiseksi tai

²⁵ HE 104/1998, s. 3.

²⁶ HE 104/1998, s. 6–8.

palkkaturvana haettu saatava on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden voidaan pitää kohtuullisena.

Mikäli työnantaja asetetaan konkurssiin, voi konkurssipesä KEHA-keskuksen suostumuksella hakea työntekijöiden saatavat nopeutetulla palkkaturvamenettelyllä. Nämä tulee olla pesänhoitajan ja palkkaturvaviranomaisen yhdessä selvittämiä. Tavoitteena on työntekijöiden lopputilin maksaminen kahden viikon irtisanomisajan päättymiseen mennessä. Konkurssipesä hakee tässä tilanteessa kaikkien työntekijöiden palkkasaatavia yhdellä hakemuksella.²⁷

Aiheettoman palkkaturvaetuuden osalta PTL 29 §:n mukaisesti, jos tahallaan tai tuottamuksellisesti on aikaan saanut aiheettoman palkkaturvan maksun tai muun kyseisen lain mukaisen etuuden myöntämisen, on velvollinen palauttamaan aiheettoman maksun tai korvaamaan etuuden arvon korkolain 4.1 §:n korkojen kanssa etuuden myöntämispäivästä alkaen. On myös huomioitava, että PTL 30 §:n mukaisesti palkkaturvan petollinen hankkiminen tai sen yrittäminen on rikoslain 36:1–3:ien mukaisesti rangaistavaa. Nämä rikoslain mukaiset rangaistussäännökset koskevat petosta, törkeää petosta, sekä lievää petosta.

Kansainvälisesti palkkaturvasta on säännelty ILO:n yleissopimuksessa (173/1992), jonka artiklan 9 mukaisesti työsuhteesta johtuvat työntekijöiden saatavat on turvattava palkkaturvajärjestelmällä, kun työnantaja ei voi suorittaa niitä maksukyvyttömyytensä vuoksi. ILO:n yleissopimus myös mahdollisti artiklan 8 2:n kohdan myötä etuoikeusjärjestyksen purkamisen, kun työntekijöiden saatavat oli turvattu III osan mukaisella palkkaturvajärjestelmällä. Palkkaturvajärjestelmällä on myös esimerkiksi Ruotsin, Norjan, sekä Saksan osalta jo myös lainsäädännöllisesti vahva perusta 1970-luvulta alkaen, jotka mukailevat hyvin pitkälti käytännöllisesti samaa kuin suomalainen kansallinen lainsäädäntö.²⁸

Nähdäkseni palkkaturvajärjestelmä voi siis tietyissä tapauksissa myös täyttää kohtuuttoman etuuden määritelmän, mikäli se tulkitaan perusteettomaksi ja tällöin TakSL 7 §:n sääntely ja yleiset kohtuullisuusarviointiin liittyvät tutkielmassakin esiin tuodut tarkastelunäkökulmat voivat tulla ajankohtaiseksi.

²⁷ KEHA-keskus 2026.

²⁸ HE 104/1998, s. 8.

4 Kohtuullisuusarviointi

4.1 Ajankohta

Peräyttämistilanteessa on katsottu tärkeäksi selvittää, millä hetkellä vallitsevien olosuhteiden perusteella kohtuullisuutta on arvioitava. Nähdäkseni, kohtuuttoman etuuden arviointi tulee usein ratkaistavaksi tuomioistuimissa.

Kohtuuttoman etuuden arvioinnissa merkittäväksi nousee ensinnäkin ansaintahetki. Tällä tarkoitetaan lähtökohtaisesti ajankohtaa, jolloin etuus on ansaittu. On katsottu, että mikäli vain kiinnitettäisiin huomiota sopimuksen tekohetkeen, saattaisi ansaintahetken etuus olla ilmeisessä epäsuhteessa etenkin tehtyyn työhön nähden. Tällaisessa tilanteessa on katsottu merkityksellistä olevan myös irtisanomis- ja irtisanoutumismahdollisuus.²⁹

Etuuden maksuhetken kannalta on katsottu, ettei ongelmia maksuhetken arvioinnissa ole, mikäli peräytettävä etuus on kirjattu kirjanpitoon, ilmoitettu verottajalle, sekä maksettu pankkitilille. Huhanantin mukaan, etuus katsotaan tulleen maksetuksi: *”kun maksu on tullut maksajan velkojia, sekä muita sivullisia sitovaksi”*³⁰. On kuitenkin katsottu, ettei maksuhetken arviointi ole yksinkertaista esimerkiksi tilanteissa, joissa osakeyhtiöistä on nostettu varoja esimerkiksi osakkaalle tai läheiselle ja nämä on kirjattu kirjanpitoon saamisiksi yhtiön osakkaalta. Näiden siirtojen tapahtuneesta kuluneen ajan myötä varat on kirjattu taannehtivasti palkaksi. Merkittäväksi on nostettu näissä, onko palkka katsottu maksetuksi, kun varat alun perin ovat lähteneet yhtiöstä vai vasta palkan kirjaamishetkellä ja veroilmoituksella.³¹

On myös nostettu esiin merkittävä kysymys siitä, voidaanko taannehtivasti ansaituista ja maksetuista etuuksista annettua väitettä hyväksyä kohtuuttoman etuuden peräyttämistä koskevassa arvioinnissa. Painoarvoa on annettu varojen siirron alkuperäiselle tarkoitukselle. Tehdyillä kirjanpitomerkinnöillä on katsottu olevan näyttöarvoa tarkoituusarvioinnissa. Kyseessä on voitu katsoa olevan laitton varojen siirto, mikäli tarkoituksena ei ole alun perin ollut tarkoitus nostaa palkkaa, eikä esimerkiksi jälkikäteisellä kirjaamisella tai kuittaamisella ole katsottu olevan tehokkuutta.³² Laittomasta varojen jaosta voi osakeyhtiöoikeudellisesti

²⁹ Huhanantti 2016, s. 349–350.

³⁰ Huhanantti 2016, s. 350.

³¹ Huhanantti 2016, s. 350.

³² Huhanantti 2016, s. 350–351.

seurata esimerkiksi varojen palautusvelvollisuus, sekä mahdollinen rikosoikeudellinen seuraamus.³³

Ajankohdan merkitystä on pohdittu esimerkiksi KKO:n 1996:148 ratkaisussa, jossa osakeyhtiö oli tehnyt aiemmin sopimuksen, jossa oli sovittu toimitusjohtajan työsuhteen päättymisestä kertakorvauksesta. Kuitenkin eroamisen hetkellä sopimus oli ollut tehtyyn työhön ja olosuhteisiin nähden ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä voitiin pitää kohtuullisena ja se peräytettiin konkurssipesään. Äänestys aiheutti eriäviä mielipiteitä ajankohdan arvioinnin kannalta. Enemmistö katsoi, että palkka ja sen kohtuullisuus on arvioitava kokonaisarvioinnin perusteella tehdyn työn, sen merkityksen ja olosuhteiden kokonaisuus huomioon ottaen ansaintahetkellä. Vähemmistö korosti myös muiden ajankohtien merkitystä. Äänestysratkaisussa korostui siis juuri tilannekohtaisen arvioinnin kannalta merkityksellisen ajankohdan määrittelyn monimutkaisuus.

Kaisto on katsonut, että ratkaisussa KKO 1996:148 nousevat TakSL 7 §:n soveltamisen kannalta keskeiseen asemaan nousevat kysymykset: mitä voidaan pitää palkkana, palkkiona, tai muuna rinnastettavana etuutena kyseisen pykälän mielessä, sekä millaisiin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota, kun arvioidaan kohtuullisuutta tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähdyssä merkityksessä. Näitä ei kuitenkaan KKO 1996:148 ratkaisussa Kaiston mukaan tuotu ilmi perusteluissa sen syvällisemmin.³⁴

KKO:n 1996:148 ratkaisussa vähemmistö oli kiinnittänyt huomiota etenkin siihen, että eroraha oli perustunut toimitusjohtajan tehtävän päättymiseen, ei suoritettuun työhön, yhtiö oli ollut selvitystilassa jo edellisestä vuodesta saakka, jonka vuoksi entisen toimitusjohtajan asema oli parantunut suhteessa muihin velkoihin kertakorvauksen seurauksena. Pohdinnoissa korostettiin myös tietoisuutta taloudellisesta tilanteesta.³⁵

4.2 Huomioitava määrä

Kohtuullisuusarvioinnissa lasketaan kaikkien maksettujen etuuksien yhteenlaskettua kokonaismäärää, ei siis pelkästään palkkaa tai palkkiota.³⁶

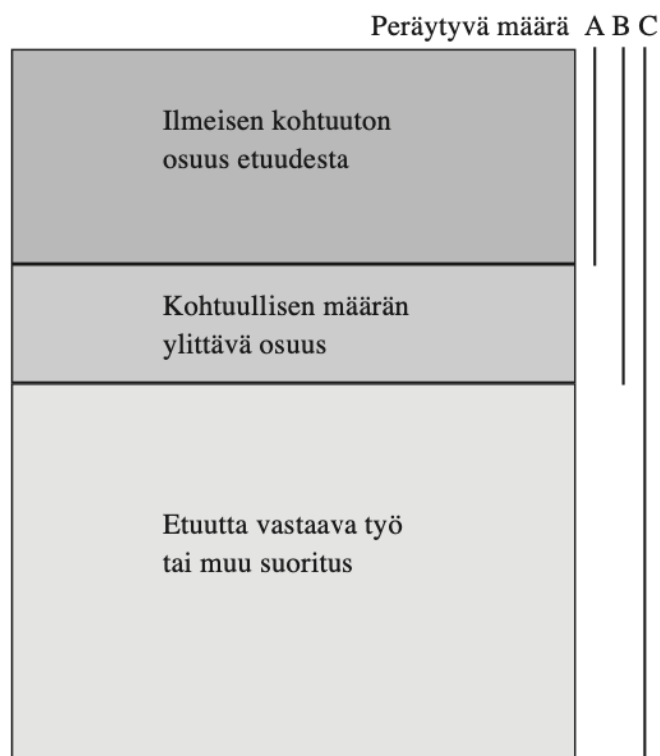
³³ Ruohonen 2012, s. 780.

³⁴ Kaisto 2006, s. 188.

³⁵ Kaisto 2006, s. 189.

³⁶ Huhnanntti 2016, s. 352.

Peräytyvän määrän on katsottu olevan vain selvästi kohtuuttomat etuudet, eli määrä etuudesta, joka on ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön.³⁷ Kuviossa 3 on ilmaistu peräytyvää määrää koskevat käsitteelliset eroavaisuudet, jotka liittyvät kohtuullisen määrän ylittävän osuuden, sekä ilmeisen kohtuuttoman osuuden erotteluun etuutta vastaavasta työstä tai muusta suorituksesta.

Kuvio 3. Peräytyvä määrä. Huhanantti 2016, s. 353.

Käsitteellisesti huomioitavasta määrästä on oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä käytetty esimerkiksi ylisuuri palkka³⁸ tai ilmeisen kohtuuton osuus etuudesta³⁹. Käsitteellisistä eroista huolimatta, voidaan kuitenkin katsoa näillä määritelmillä viitattavan juuri siihen osuuteen etuudesta, joka ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön nähden.

Kohtuuttomuutta ja ilmeisessä epäsuhteessa olevan etuuden käsitettä käytetään lähes synonyymeina oikeudellisessa aineistossa. Näidenkin voidaan kuitenkin katsoa viittaavaan samaan osuuteen, joka on kohtuullisen osuuden ylittävää osuutta.⁴⁰ Toisaalta kuvion 3 perusteella voidaan kohtuuttomuuden nähdä viittaavan sekä A, että B janojen tilanteeseen,

³⁷ Huhanantti 2016, s. 354.

³⁸ Koulum 2009, s. 284.

³⁹ Huhanantti 2016, s. 353.

⁴⁰ Huhanantti 2016, s. 353.

kun taas ilmeisessä epäsuhteessa tässä tapauksessa ilmeisen kohtuuton osuus viittaisi ainoastaan A janan tilanteeseen ja vaatisi ilmeisyyden täyttymistä.

5 KKO 2019:60

5.1 Tapauksen eteneminen tuomioistuimissa

Suomessa on kansallisesti jonkin verran kohtuullisuusarviointia, sekä kohtuutonta etuutta ja sen takaisinsaantia koskevaa KKO:n ratkaisukäytäntöä. Tutkielmaan valikoitui erityiseen tarkasteluun KKO ratkaisu 2019:60, joka ilmentää ja havainnollistaa tutkielman kannalta merkittäviltä osin kohtuuttoman etuuden takaisinsaantiin liittyviä elementtejä. Ratkaisu on mielenkiintoinen, sillä siinä pohditaan hyvin moniulotteisesti kokonaisarviointiin vaikuttavia seikkoja, eikä kyseessä ole aivan perinteinen palkan maksuun liittyvä tapaus.

Tapauksessa osakeyhtiö oli asetettu konkurssiin kesäkuussa 2014. Konkurssi oli tullut vireille maaliskuussa 2014. Toukokuussa samana vuonna osakeyhtiön palkkaennakkosaaatava oli kuitattu yhtiön toimitusjohtajan samansuuruisella nettopalkkasaatavalla kyseiseltä yhtiöltä. Osakeyhtiön konkurssipesä vaati kanteessa määrättäväksi peräytettäväksi 41 016,82 euron kuittauksesta 34 274,02 euroa, jonka entisen toimitusjohtajan tulisi suorittaa konkurssipesälle viivästyskorkoineen. Peräytettävä osuus katsottiin konkurssipesän näkökulmasta olevan ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön nähden ja ettei sovittelulle ollut painavia perusteita. Toimitusjohtaja oli nostanut kohtuuttoman suurta palkkaa tilanteessa, jossa yhtiöllä ei ollut liiketoimintaa. Kuittaus oli tehty ennen konkurssia, kun yhtiö oli yrittänyt hakeutua yrityssaneerausmenettelyyn.

Entinen toimitusjohtaja katsoi, että oli tehnyt työtä kyseisen yhtiön hyväksi jo useamman vuosikymmenen ajan ja nostanut palkkaa vain sen verran kuin oli tarvinnut välttämättömään elämiseen. Hän oli hoitanut yrityksen alasajoa ja tarkoituksenaan saada yhtiön velat ja vastuut hoidettua. Lisäksi hän oli myös maksanut yhtiön lainoja 50 000 eurolla. Hän väitti, ettei osannut valvoa saatavaansa, koska oli luullut saavansa omansa pois. Hänellä ei uudessa työssään kuitenkaan ollut varaa suorittaa konkurssipesän vaatimaa summaa.

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden mukaan, yhtiön entiselle toimitusjohtajalle laskutettu palkka oli 3000 euron bruttokuukausipalkan ylittävältä osin ilmeisessä epäsuhteessa yhtiön tilanteeseen ja toimitusjohtajan yhtiön hyväksi tekemään työhön nähden. Katsottiin, että kuittaus oli peräytettävä konkurssipesään 27 531,22 euron osalta TakSL 6, 7, sekä 13 §:ien nojalla. Tapauksessa ei katsottu täyttyvän TakSL 5 §:n mukainen yleinen takaisinsaantiperuste. Kärjäoikeus katsoi, että sovittelua vastaan puhui se, että toimitusjohtaja oli yhtiön läheinen ja oli tietoisena yhtiön konkurssiin hakeutumisesta

laskuttanut yhtiöltä liian suurta palkkaa sen hakeutuessa yrityssaneeraukseen. Puolesta taas puhui se, että entinen toimitusjohtaja oli suorittanut yhtiön puolesta saatavan ja pyrkinyt yhtiön vastuiden ja oman taloudellisen tilanteen hoitamiseen. Käräjäoikeus näiden perusteella katsoi TakSL 22 §:n painavien syiden täyttyvän palautusvelvollisuuden sovitteluun, jonka vuoksi palautusvelvollisuus poistettiin kokonaan ja käräjäoikeus hylkäsi kanteen. TakSL 22 §:n mukaisesti muulle kuin konkurssipesälle syntyvää velvollisuutta takaisinsaannin seurauksena voidaan painavasta syystä sovittaa.

Turun hovioikeudessa osakeyhtiön konkurssipesä vaati käräjäoikeuden tuomion kumoamista siltä osin, kuin entisen toimitusjohtajan palautusvelvollisuutta oli soviteltu ja vaati hänet velvoitettavaksi suorittamaan konkurssipesälle saatava korkoineen. Sovittelulle ei nähty olevan painavaa syytä. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Hovioikeuden esittelijä oli mietinnössään kuitenkin tuonut esiin, ettei palautusvelvollisuuden sovittelulle TakSL 22 §:n perusteet huomioon ottaen entinen toimitusjohtaja ei ollut esittänyt selvitystä taloudellisesta asemastaan, palautusvelvollisuus ei määrällisesti ollut huomattavan suuri ja valvomatta jättämä saatava osakeyhtiöltä ei muodostanut perustetta sovittelulle.

Konkurssipesälle myönnettiin asiassa valituslupa KKO:teen, joka rajoitettiin koskemaan kysymystä; oliko tapauksessa palautusvelvollisuuden sovittelun aineelliset edellytykset, sekä mikäli oli, mihin määrään palautusvelvollisuus olisi soviteltava. Osakeyhtiön konkurssipesä vaati, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja entinen toimitusjohtaja velvoitetaan suorittamaan konkurssipesälle saatava korkoineen.

KKO tarkasteli TakSL:n esitöiden mukaisia sovittelun edellytysten olemassaolon arvioinnin lähtökohtia, joiden mukaan tulisi ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, etenkin oikeustoimen luonne, sen ajankohta, vastaajan tietoisuus oikeustoimeen liittyvistä seikoista, vastaajan peräytyvästä oikeustoimesta saama hyöty, sekä suhde, joka vastaajan ja konkurssivelallisen välillä vallitsee.

Entisen toimitusjohtajan vuonna 2014 kuittaama kokonaisnettopalkka oli ylisuuri suhteessa vuoden 2013 bruttopalkkaan. Katsottiin, että peräytetyn oikeustoimen luonne puhuu sovittelua vastaan, kun hän oli 2014 keväällä nostanut palkkaennakkoa ja käyttänyt palkkasaatavan kuittaukseen yhtiön taloudelliseen tilanteeseen ja hänen yhtiön hyväksi tekemään työhön nähden selvästi liian suuren määrän. Asiassa epäselkeyttä aiheutti myös palkanlaskun ajankohta, mutta sen katsottiin kuitenkin ajoittuneen konkurssihakemuksen

vireilletulon jälkeiseen aikaan. Ajankohdan katsottiin myös puhuvan palautusvelvollisuuden sovittelua vastaan.

Entinen toimitusjohtaja oli TakSL:n 3 §:ssä tarkoitettu läheinen, sillä oli toiminut lisäksi hallituksen puheenjohtajana, jonka lisäksi omistanut 50 % yhtiön osakkeista. Hän oli siis kuittauksen hetkellä tietoinen yhtiön konkurssiin hakemisesta. Ei kuitenkaan pystytty osoittamaan, että hän olisi ollut tietoinen yhtiön olevan TakSL 4 §:n määritelmän mukaisesti ylivelkainen. Entisen toimitusjohtajan katsottiin olleen tietoinen yhtiön taloudellisen tilanteen pitkään jatkuneesta heikkenemisestä. Hän oli yhtiön taloudelliseen tilanteeseen ja tekemäänsä työhön nähden kirjatulla ylisuurella palkalla välttänyt palkkaennakon palautuksen. Oikeustoimen katsottiin hyödyttäneen häntä muiden velkojien oikeuksia loukkaavalla tavalla, jonka katsottiin myös olevan sovittelua vastaan.

KKO katsoi, että vaikka entinen toimitusjohtaja ei ollut esittänyt tarkempaa selvitystä taloudellisesta tilanteestaan, hän oli kuitenkin työllistynyt konkurssin jälkeen uudelleen, eikä palautusvelvollisuuden määrällisesti katsottu olevan niin suuri, että se ajaisi yksistään taloudelliseen ahdinkoon. Asiassa jäi näyttämättä, että entisen toimitusjohtajan taloudellinen tilanne tukisi palautusvelvollisuuden sovittelua, eikä hänen näytetty joutuneen takaisinsaannin vuoksi huonompaan asemaan, kuin mikäli oikeustointa ei olisi lainkaan toteutettu.

Entisen toimitusjohtajan suorittama yhtiön velkojen maksun katsottiin olevan määrältään huomattava ja osoittavan, että hän oli sitoutunut yhtiön velvoitteiden hoitamiseen. Tämän katsottiin puoltavan sovittelua. Hänen tekemää työtä ei itsessään voitu sovitteluperusteena huomioda, koska kohtuullinen palkka oli työn vastikkeena jo huomioitu takaisinsaantiperusteen soveltamisessa.

Käräjäoikeus oli jo aiemmin kiinnittänyt huomiota, että entisen toimitusjohtajan omien saatavien valvomisen myötä hän oli menettänyt mahdollisuutensa jako-osuuteen konkurssissa, jonka nähtiin olevan sovittelua puoltava asia. Hän oli itse jättänyt esittämästä vaatimuksen jakoluettelon virheellisyydestä, jonka vuoksi KKO katsoi, ettei valvomatta jättämä ja konkurssimenettelyssä selvittämättä jäänyt saatava puoltanut palautusvelvollisuutta.

KKO katsoi kokonaisharkinnan perusteella, ettei asiassa ilmennyt TakSL 22 §:n mukaista painavaa syytä sovitella entisen toimitusjohtajan palautusvelvollisuutta, jonka vuoksi hovioikeuden tuomio tuli kumota ja hänet tuli velvoittaa suorittamaan konkurssipesälle käräjäoikeuden peräyttämä määrä kokonaisuudessaan.

5.2 Ratkaisun arviointi

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2019:60 ilmenee systemaattisesti hyvin vahvasti jo tutkielmassani käsitellyt kohtuullisuuden arvioinnin elementit.

Ensinnäkin KKO perusti ratkaisunsa tapauksen kokonaisarviointiin. Kokonaisarvioinnissa huomioitiin suoritettun työn arvo, sekä muut tapaukseen liittyvät erityispiirteet, joita käsitellään neljännessä kohdassa enemmän. Kokonaisarvioinnissa huomioitiin aiemman vuoden tulotaso samasta työstä, sekä peräytettävän määrän maksukyky. 4.1 osiossa esiin tuotu KKO 1996:148 ratkaisu korosti myös kokonaisarvioinnin, sekä etuuden ansaintahetken merkitystä kohtuullisuuden arvioinnissa.

Toiseksi ratkaisussa käytettiin määrittelyyn palkan osalta muun muassa ”ilmeisessä epäsuhteessa tehtyyn työhön nähden”, sekä ”ylisuuri palkka”. Nämä viittaavat kohtuullisuusarvioinnissakin huomioitavan määrän käsitteisiin, joita käsiteltiin osiossa 4. Ratkaisussa pohdittiin entisen toimitusjohtajan suorittaman työn ja vastikkeen välistä suhdetta. On kuitenkin esitetty, että taloudellisessa vaikeuksissa olevan yrityksen hyväksi tehdystä työstä voi olla perusteltua suorittaa tavallista korkeampi korvaus, jos näin saadaan erityisen kyvykäs henkilö yhtiön talouden pelastamaan.⁴¹ Tapauksessa hän oli kuitenkin toiminut osana yhtiötä jo useamman vuosikymmenen ajan, eikä häntä erityisesti pyydetty yhtiön taloudellisen tilanteen pelastajaksi.

Kolmanneksi myös palkan maksun ajankohtaa pohdittiin. Vaikka ei voitu täysin varmistaa palkanlaskun ajankohtaa, sen katsottiin ajoittuneen konkurssihakemuksen vireilletulon jälkeiseen aikaan. Ajankohdan merkitystä korostettiin palautusvelvollisuuden sovittelun kannalta. Kuten osiossa 4.1 on tuotu esiin, ajankohdan arvioinnin on voitu katsoa olevan haastavaa, jos osakeyhtiöstä on nostettu varoja esimerkiksi läheiselle. Ajankohdan arvioinnin kannalta merkitystä on annettava myös varojen siirron alkuperäiselle tarkoitukselle. KKO 2019:60 tapauksessa vaikuttaa, että kuittauksen tarkoituksena näyttää ulkopuolelle olevan varojen siirto pois konkurssista, sekä omien etujen turvaaminen yrityksen maksukyvyttömyysmenettelyssä.

Neljänneksi ratkaisussa pohdittiin myös muita tekijöitä ja niiden vaikutusta sovittelun mahdollisuuksiin. Esimerkiksi mikä vaikutus entisen toimitusjohtajan 50 000 euron

⁴¹ HE 102/1990, s. 52.

suorituksella on tai sillä, että hän on TakSL 3 §:n mukainen läheinen. Lisäksi pohdittiin tietoisuuden vaikutusta päätöksentekoon. Nämä kuvastat 2.1 osiossa esiin tuomiani erityisiä tekijöitä, jotka voivat arvioinnissa tulla huomioitavaksi kokonaisarvioinnin kannalta.

Viidenneksi voidaan tapausta tarkastella vielä yleisten takaisinsaantiperusteiden kannalta. Tapaus ilmentää selkeästi TakSL 5.1 §:ssä säädettyä. Ensinnäkin oikeustoimi peräytyy, jos sillä on yksin tai yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa muun muassa sopimattomasti suosittu velkojaa toisten velkojien kustannuksella tai siirretty omaisuutta pois velkojien ulottuvilta. Edellytyksenä on, että velallinen oli oikeustointa tehtäessä maksukyvytön tai oikeustoimi osaltaan johti velallisen maksukyvyttömyyteen. Lisäksi edellytetään vilpillisyyttä. 2. momentissa kuitenkin mainitaan, että mikäli kyseessä on velallisen läheinen, hänen katsotaan tienneen 1. momentin seikoista, ellei saateta todennäköiseksi, ettei hän tiennyt eikä hänen olisi pitänyt tietää. Nähdäkseni TakSL 5 §:ää voidaan soveltaa tapaukseen, sillä muun muassa toimitusjohtajan roolissa toimineena katsottiin henkilön olleen yhtiön läheinen, jonka kuittautoimi oli suosinut häntä muiden velkojien kustannuksella.

Kuudenneksi myös aiemmin tutkielmassa esiin tuodun maksukyvyn kannalta soveltuu OYL 13:2, sillä kyseessä oli osakeyhtiö. Varoja ei siis sen mukaisesti saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Lisäksi OYL 13 luvun 1 §:n mukaisesti liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta on laitonta varojenjako. entinen toimitusjohtaja oli selkeästi tietoinen yrityksen taloudellisesta tilanteesta maksun hetkellä.

Loppujen lopuksi KKO:n ratkaisun voidaan katsoa olevan perusteltu, vaikka entinen toimitusjohtaja onkin joltain osin toiminut siten, että sovittelu olisi voinut olla perusteltu. Hän on kuitenkin ollut tietoinen yrityksen taloudellisesta tilanteesta ja pyrkinyt omien etujensa turvaamiseen muiden etujen sijaan. Hän on myös yhtiön läheisenä ollut sellaisessa erityisessä asemassa, joka on omiaan arvioimaan 5 §:n mukaisia yleisiä takaisinsaantiperusteita tiukasti niin, että hänen on katsottu tienneen 5.1 §:n mukaisista seikoista, jollei ole saatettu todennäköiseksi, ettei hän ole näistä tiennyt, eikä hänen olisi pitänytkaan tietää. Tapauksessa ei kuitenkaan näin ole osoitettu, vaan entisen toimitusjohtajan on katsottu olleen tietoinen yhtiön taloudellisesta tilanteesta.

6 Johtopäätökset

Kansallisessa lainsäädännössä kohtuuttoman etuuden takaisinsaannista voidaan siis katsoa muodostuvan hyvin vahvasti TakSL:n sääntelyn pohjalle. Voidaan kuitenkin havaita, että useissa tapauksissa rinnakkain tulevat sovellettavaksi myös esimerkiksi TSL:n tai PTL:n sääntely. Kohtuuttoman etuuden takaisinsaannin sääntely on rakentunut hyvin vahvasti etenkin yhtenäisen pohjoismaalaisen lainvalmistelutyön pohjalle. Kansainvälisesti sääntely on jossain määrin yhtenäistä, kuten palkkaturvajärjestelmää koskien. Toisaalta kansalliselle lainsäädännölle on annettu hyvin paljon joustavuutta, kuten EU-oikeudellisesta sääntelystä käy ilmi.

Kohtuuttoman etuuden käsitteen arvioinnissa on syytä huomioida vastikeolettaman, työehtosopimuksen, sekä maksukykyarvion merkitykset. Toisaalta myös kohtuuttoman etuuden maksun ajankohdallisen merkityksen korostuminen ja etuuksien kokonaismäärän ja ilmeisen epäsuhteen huomioiminen osana arviointia ovat merkityksellisiä. KKO 2019:60 ratkaisu havainnollistaa konkreettisesti seikkoja, joita tilannekohtaisesti kokonaisarvioinnissa voidaan ottaa huomioon.

Arviointikriteerien soveltuminen ja vakiinnuttaminen erilaisia palkkaus- ja työnteon muotoja kohtaan jää avoimeksi lainsäädännön perusteella. Vaikka epäsuhteen arvioinnin yhteydessä voidaan huomioida esimerkiksi työn erityisluonne, jää se käsitteellisesti hyvin abstraktiksi, eikä välttämättä todellisuudessa takaa esimerkiksi yksilön oikeusturvaa. Kuten KHO 2025:41 ratkaisun käsittelyn yhteydessä tuotiin ilmi, mikäli Wolt Oy:n lähettien työtä jouduttaisiin tarkastelemaan kohtuuttoman etuuden näkökulmasta, voitaisiin huomiota kiinnittää samankaltaisiin seikkoihin, joita oli mainittu provisiopalkkauksen yhteydessä. Tällöin voitaisiin kokonaisarvioinnissa huomioida esimerkiksi työn erityisluonteeseen, sekä yksilöllisiin kykyihin. Avoimeksi tältä osin kuitenkin jäi, miten voidaan taata pitkällä aikavälillä ja pysyvällä tavalla lähettien kohtuullinen ja tavanomainen toimeentulo.

Palkkaturvajärjestelmän tarkoitusperä on alkuperältään hyvä, ja se turvaa työntekijöiden palkkasaatavia työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa. Nähdäkseni, on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota myös sen osalta kohtuuttoman etuuden arviointiin ja valvoa perusteettomien palkkasaatavien hakemista.

Kohtuuttoman etuuden takaisinsaannin tutkielman kannalta olisi mielenkiintoista perehtyä siihen, kuinka todellisuudessa toteutetaan kohtuuttomien etuuksien valvontaa. Todellinen

ongelma voi olla se, että kohtuuttoman etuuden maksaminen voi olla hyvin huomaamatonta ja vaatia perehtyneisyyttä aihepiiriin, jotta huomaa kyseenomaisen menettelyn maksukyvyttömyysmenettelyn yhteydessä. Myös aiemmin mainitsemani palkkaus- ja työnteon muodot voivat hankaloittaa valvonnan suorittamista.